

Mikroişlemcili Sistemler ve Laboratuvarı

8051 Ailesi

Sakarya Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümü
Yrd.Doç.Dr. Murat İSKEFİYELİ

İçerik

- 8051 mikrodnetleyicisinin tarihçesi
- 8051 mikrodnetleyicisinin mimari yapısı
- 8051 mikrodnetleyicisinin fiziksel özellikleri
- 8051 mikrodnetleyicisinin içyapısı

- Bu sunumdaki şekiller “C ile 8051 Mikrodnetleyici Uygulamaları, A.T.Özcerit, M.Çakıroğlu, C.Bayılmış, Papatya Yayınları” kitabından alınmıştır.

MCS-51 Ailesi

- INTEL firması tarafından 1976 yılında üretilen ilk mikrodenetleyici 8048 mikrodenetleyicisidir.
- 17,000 transistörün kullanıldığı 8048 yoğun talep görmesiyle endüstride yaygın olarak kullanılmıştır.
- Talep görmesinin ardından yapılan gelişmelerle 1980 yılında MCS-51 mikrodenetleyici ailesinin ilk üyesi 8051 mikrodenetleyicisi piyasaya çıkmıştır.
- Üretiminde yaklaşık 60,000 transistör kullanılmıştır ki bu değer, 8048'de kullanılanın yaklaşık 4 katı kadardır.
- INTEL firmasından üretim lisansı alan firmalar 8051 ve kendilerine has versiyonlarını üretmektedir.

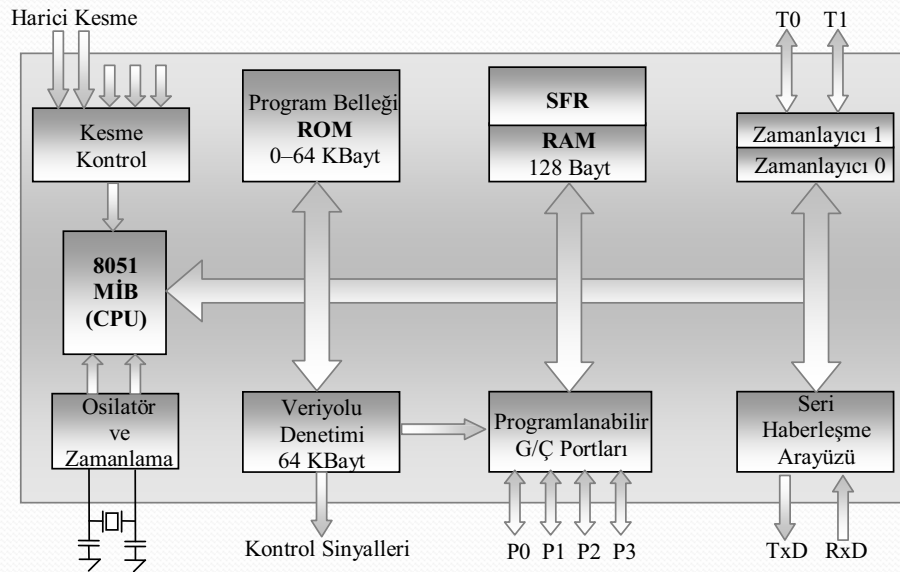
8051 tabanlı µdenetleyiciler ve özellikleri

	Model	Veri Belleği		Kod Belleği			Haberleşme Protokolü				Z/S	WD	ADC	Port
		RAM	XRAM	ROM	EEPROM	FLASH	UART	I2C	CAN	SPI				
A T M E L	T80C51	128	-	4K	-	-	Var	-	-	-	2	-	-	32
	T83C51RB2	256	256	16K	-	-	Var	-	-	-	3	Var	-	32
	T89C51RC2	256	1K	-	-	32K	Var	-	-	Var	3	Var	-	48
	AT89S4D12	256	-	-	-	132K	Var	-	-	Var	3	-	-	40
	T89C51CC01	256	1K	-	2K	32K	Var	-	Var	Var	3	Var	10-bit	53
I N T E L	80C31	128	-	-	-	-	Var	-	-	-	3	-	-	32
	80/87C51	128	-	4K	-	-	Var	-	-	-	3	-	-	32
	80C52	128	-	8K	-	-	Var	-	-	-	3	-	-	32
P H I L I P S	80C528	256	256	-	-	-	Var	-	-	-	3	Var	-	48
	80C557	256	1792	-	-	-	Var	-	-	-	3	-	10-bit	40
	87C591	256	256	-	16K	-	Var	Var	Var	-	3	Var	10-bit	32
	89C668	256	8K	-	-	64K	Var	Var	-	Var	3	-	-	40
	8xC51RD2	256	768	-	-	64K	Var	-	-	Var	3	Var	-	32
D A L L A S	DS5000(T)	128	32K	-	-	-	Var	-	-	-	2	-	-	32
	DS5002(FP)	128	128K	-	-	-	Var	-	-	-	2	-	-	32
	DS83C520	256	1K	16K	-	-	Var	-	-	-	3	Var	-	32
	DS80C390	256	4K	-	-	-	Var	-	-	-	3	Var	-	32
	DS89C420	256	1K	-	-	16K	Var	-	-	-	3	Var	-	32
C y g n A l	C8051F005	256	2K	-	-	32k	Var	Var	-	Var	4	-	12-bit	64
	C8051F020	256	4K	-	-	64K	Var	Var	-	Var	5	-	12-bit	64
	C8051F300	256	-	-	-	8K	Var	-	-	Var	3	-	8-bit	32

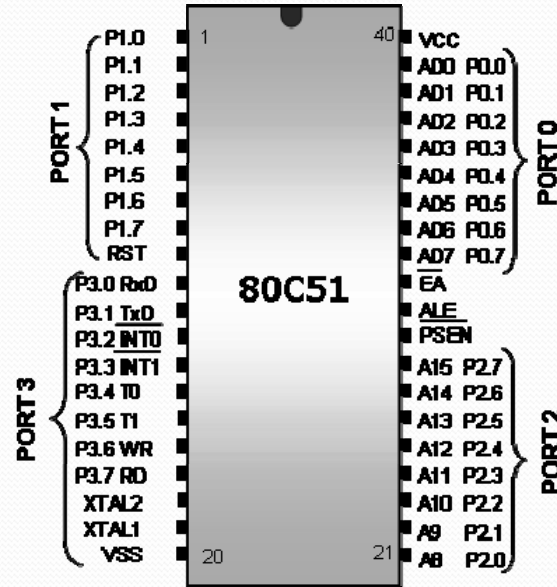
8051'in Genel Yapısı

- Kontrol uygulamalarına yönelik 8 bit CPU
- Mantıksal işlemci (Bit bazlı işlemler)
- 64 KB program hafıza ve veri hafıza adres alanı
- 4K ROM (standart hali), (0-64K arasında)
- 128 Bayt RAM (standart hali), (256 bayt'a çıkabilir)
- 4 tane 8-bit Giriş/Çıkış portu (32 uç)
- 2 tane 16-bit zamanlayıcı/sayıcı
- Full duplex UART (Universal Asynchronous Receiver Transmitter)
- İki öncelik seviyesine sahip 6-kaynak/5 vektörlü kesme donanım yapısı

8051 Blok Diyagramı

8051 mikrodnetleyicisinin Uç Fonksiyonları

- 8051 mikrodnetleyicisinin standartta 8-bitlik dört adet giriş/çıkış portu bulunmaktadır.

8051 mikrodnetleyicisinin Uç Fonksiyonları

- 8051'in ayak bağlantıları
  - Besleme uçları
    - 8051'in VCC (40) ve GND (20) uçları besleme uçlarıdır. 5 V'luk bir DC kaynak yeterlidir.
  - Kontrol uçları
  - Programlanabilir Giriş/Çıkış uçları

Kontrol Uçları

- Kontrol hatları, mikrodeneleyicinin dışarıdaki bir durumu ya da devreyi kontrol etmesini sağlar.
- 8051 mikrodeneleyicisinin 5 adet kontrol ucu bulunmaktadır.
  - PSEN
  - ALE
  - EA
  - RESET
  - Osilatör girişleri

Kontrol Uçları

PSEN(Program Store Enable)

- Harici program (kod) belleğini yetkilendirmek için kullanılan kontrol sinyalidir.
- Harici bellek okumalarında aktif yapılırken, dahili ROM'dan bir program çalıştırıldığında ise pasiftir.

Kontrol Uçları

ALE(Adress Latch Enable)

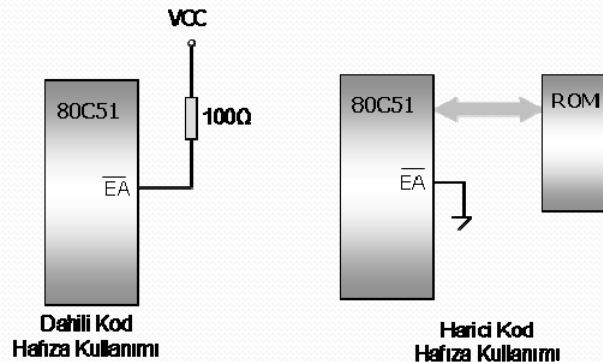
- Mikrokontrolörün Po portundaki bilginin veri ya da adres olup olmadığı ayırımını yapmakta kullanılır.
- Port o'a adres bilgisi aktarıldığında ALE ucu (lojik '1') olur.
- Port o'da veri bilgisi aktarıldığında ise bu uc (lojik '0') olur.

Kontrol Uçları

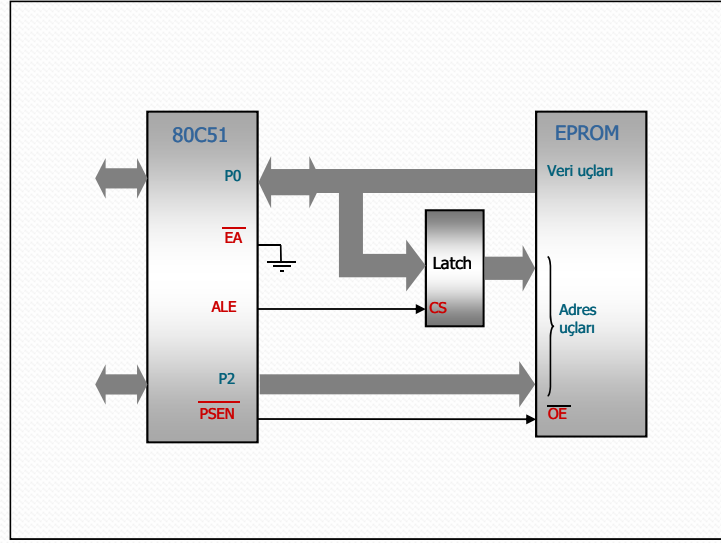
$\overline{EA}$ (External Access)

- Harici kod bellek alanına erişim için kullanılır.
- Logic '1' ya da Logic '0' yapılarak (+5v'luk **besleme gerilimine** ya da **şaseye**) bağlanarak kontrol yapılır.
- +5v'a bağlandığında dahili ROM'daki programlar, GND'ye bağlandığında harici bellekten çalışır.

Kontrol Uçları

PSEN, ALE ve EA Uçlarının Kullanımı

Kontrol Uçları

RESET

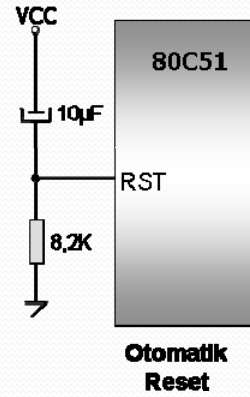
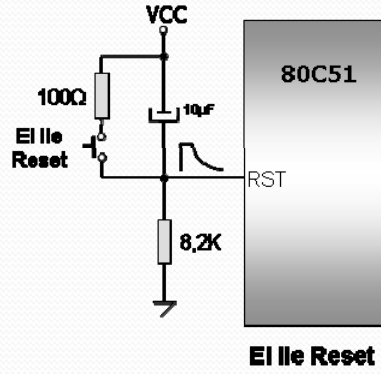
- 8051'i yeniden başlatmak için kullanılan en yüksek öncelikli **kesme** sinyalidir.
- yüksek seviye (**lojik '1'**) yapıldığında reset işleminin gerçekleştirilmesi için en az **2 makine saykılının** geçmesi gerekmektedir.
- Dahili kaydedicilerin içerikleri **başlangıç durumundaki** değerler ile yenilenir.

Kontrol Uçları

RESET

- El ile (manual) ve **otomatik** (power on) olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilir.

Kontrol Uçları

Osilatör Girişleri

- 8051'in XTAL1 ve XTAL2 olmak üzere 2 adet osilatör girişi vardır.
- Bu girişlere içerisindeki osilatörlere kaynak teşkil edecek şekilde bir **rezonans devresi** bağlanır.
- Genellikle bir kristal bu görevi yerine getirir.
- MCS-51 ailesindeki çoğu mikrodenetleyicinin nominal kristal frekansları **12 MHz**'dir.

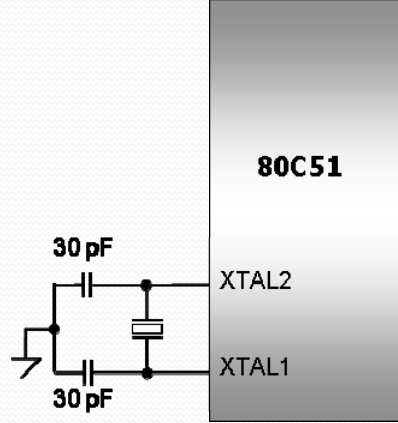

Kontrol Uçları

Osilatör Girişleri

- Kondansatörlerin değeri kritik değildir. 27-47 pF arasında seçilebilir, ancak genellikle **30 pF** kullanılır.

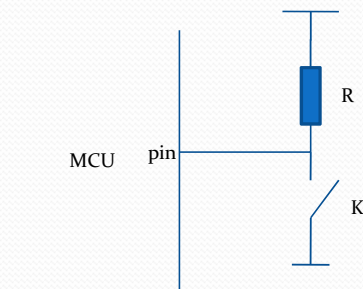

Giriş/Çıkış Uçları

Port o (Po)

- SFR'de 80h adresindedir.
- Port o, çift görevli kullanılabilen **8 pin'den** oluşan bir porttur.
- Küçük çaplı sistem tasarımında genel amaçlı G/Ç portu olarak, kullanılırken, büyük çaplı tasarımlarda hem **veri** hem de **adres** yolu olarak kullanılır.
- Genel amaçlı G/Ç portu olarak kullanıldığında, açık savak (drain) olduğundan çekme dirençleri (pull-up resistor) kullanılmalıdır.

P0.7 P0.0
0x80 87 86 85 84 83 82 81 80 P0

Giriş/Çıkış Uçları

Port 1 (P1)

P1.7 P1.0
0x90 97 96 95 94 93 92 91 90 P1

- SFR'de 0x90h adresindedir.
- Sadece genel amaçlı G/Ç hattı olarak kullanılır. Çift yönlüdür.
- Port 1'in pinleri P1.0, P1.7 gibi ifade edilir.
- Giriş olarak kullanım için tüm bitleri '1' yapılır ($P1=0xFF$)

Port 2 (P2)

P2.7 P2.0
0xA0 A7 A6 A5 A4 A3 A2 A1 A0 P2

- SFR'de A0h adresindedir.
- İki amaçlı kullanıma sahip olan P2, harici belleğe ihtiyaç duyulduğunda **adresin yüksek değerlikli 8 hattını (A8-A15)** tutar.
- Harici belleğe gerek duyulmadığında genel amaçlı G/Ç hattı gibi kullanılabilir.
- Giriş olarak kullanım için tüm bitleri '1' yapılır ($P2=0xFF$)

Giriş/Çıkış Uçları

Port 3 (P3)

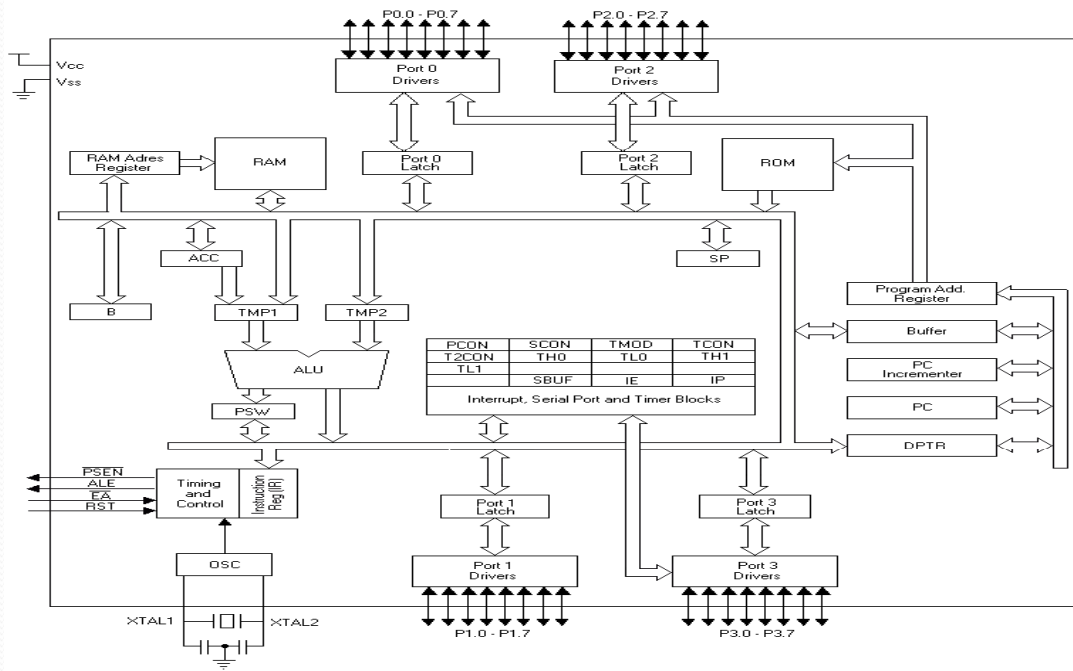
P3.7 P3.0
0xB0 B7 B6 B5 B4 B3 B2 B1 B0 P3

- SFR'de B0h adresindedir
- Çift göreve sahip bir porttur.
- Genel amaçlı (G/Ç) olarak kullanılabilirken, aşağıdaki tabloda her bir pininin sahip olduğu extra özellikleri de çeşitli uygulamalarda kullanılabilir.

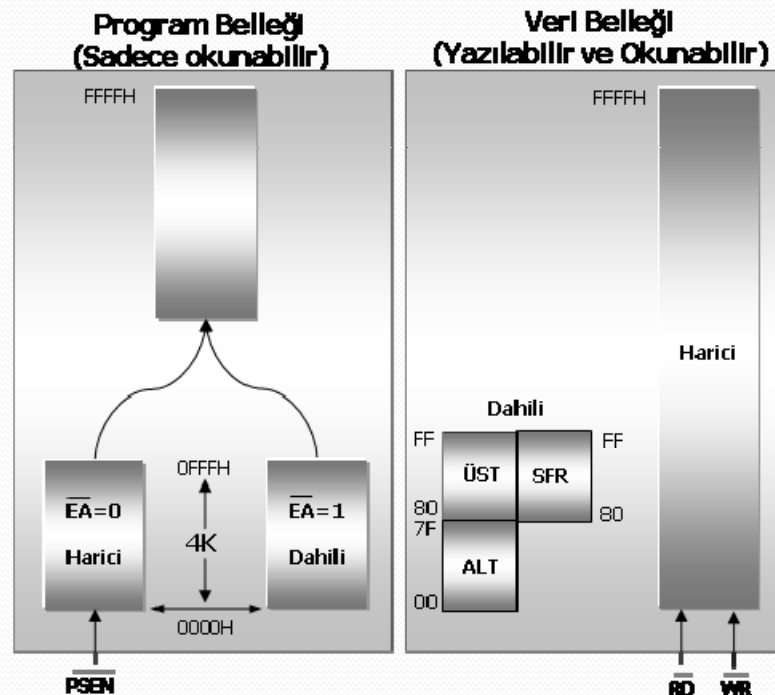
Port 3'ün alternatif fonksiyonları

Uç	İsim	Bit Adresi	İşlevi
P3.0	RxD	B0H	Seri kanal veri girişi
P3.1	TxD	B1H	Seri kanal veri çıkışı
P3.2	INT0	B2H	Harici kesme 0 girişi
P3.3	INT1	B3H	Harici kesme 1 girişi
P3.4	T0	B4H	Zamanlayıcı/sayıcı 0 harici girişi
P3.5	T1	B5H	Zamanlayıcı/sayıcı 1 harici girişi
P3.6	WR	B6H	Harici belleğe yazma işareti çıkışı
P3.7	RD	B7H	Harici bellekten okuma işareti çıkışı

8051 μ denetleyicisinin Ayrıntılı Mimarisi

8051 Hafıza Yapısı

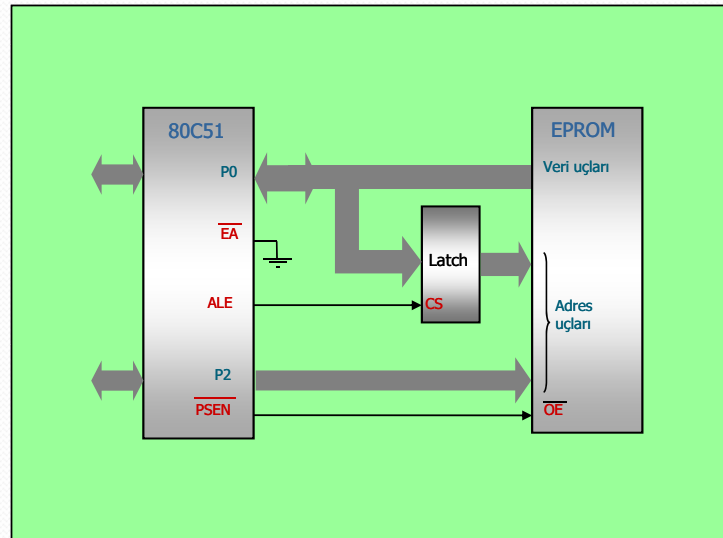
Program (Kod) Hafızası

- Mikrodenetleyicinin çalıştıracağı programın makine kodlarını bulunduran bellek birimidir.
- Standard 8051 mikrodenetleyicisinde 4KBayt kod hafıza bulunmaktadır.
- Dahili Kod hafızanın bulunmadığı ya da yetersiz kaldığı durumlarda harici kod hafıza kullanmak mümkündür.
- Harici ya da dahili kod hafızadan hangisinin kullanılacağını 8051'in $\overline{EA}$ (External Access) belirlemektedir.

Program (Kod) Hafızası

- Harici kod hafıza bağlantısı

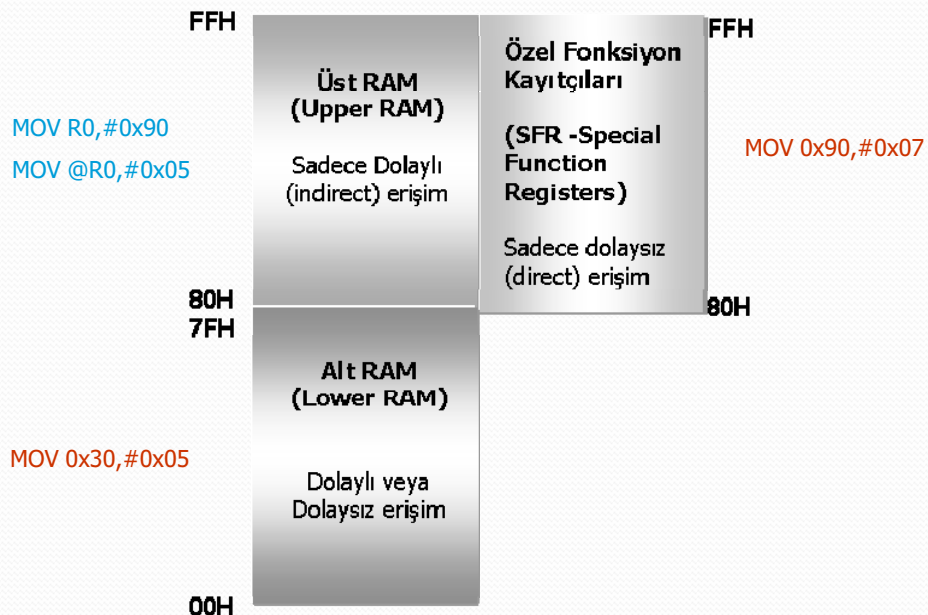
Veri Hafızası

- 8051 mikrodenetleyicisi dahili (çip içi) veri hafıza birimi içermektedir.
- Standart 8051'de **128 bayt** olan hafıza birimi bazı 8051 türevlerinde **256 bayt** büyüklüğünde olabilmektedir.
- Dahili veri hafızanın yetmediği durumlarda **harici veri hafıza** kullanmak mümkündür.
- 8051 mikrodenetleyicisindeki veri bellek türleri
  - Dahili Veri belleği
    - Alt (Lower) RAM
    - Üst (Upper) RAM
    - Özel Fonksiyon Kaydedicileri
  - Harici veri belleği
  - XRAM (Genişletilmiş RAM Bellek)

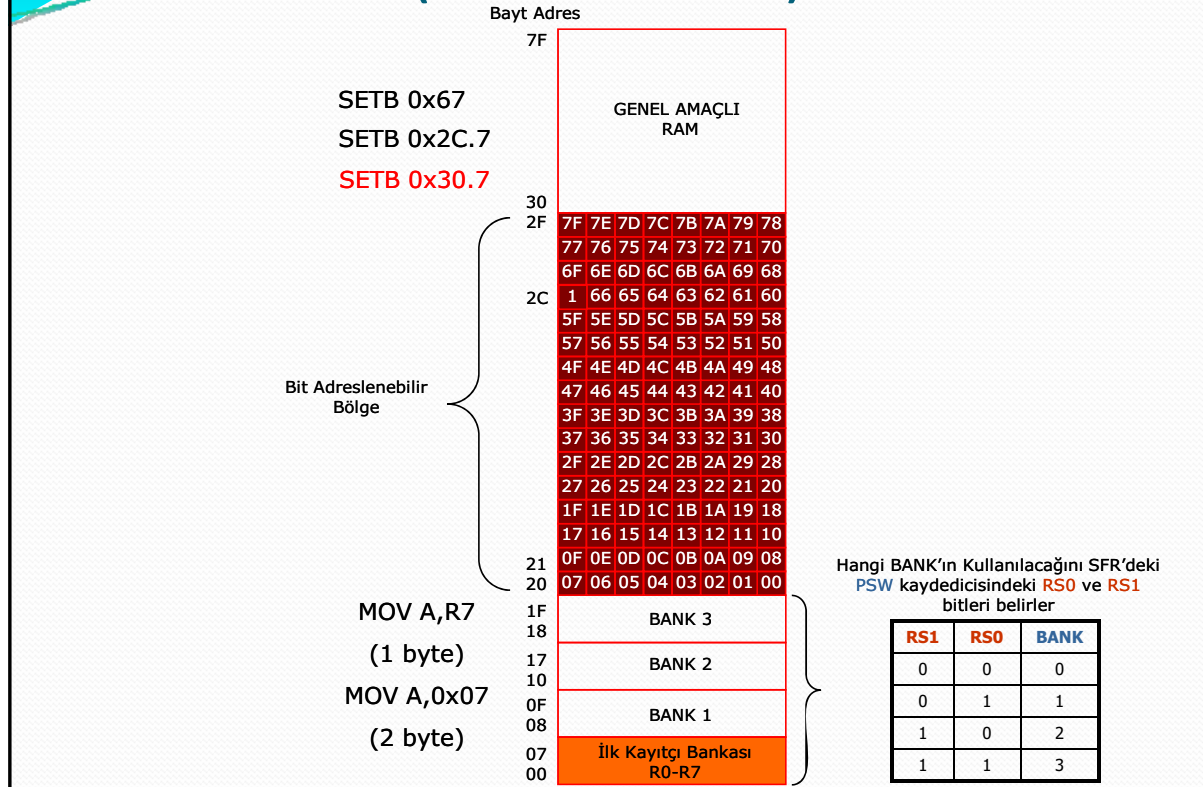

Dahili RAM Belleği (IRAM)

- 3 bölümden meydana gelir.

Alt RAM (Lower RAM)

Üst RAM (Upper RAM)

- Bütün 8051 ailelerinde mevcut olmayabilir (80C31 gibi).
- Bu bölge daha çok genel amaçlı olarak kullanılır ve 80h adresinden başlar, FFh adresinde son bulur.
- Bu alana sadece **dolaylı** (indirect) yolla erişilebilir.

Üst RAM (Upper RAM)

Örnek

- 80H adresi hem üst RAM'in hem de SFR'nin başlangıç adresleridir. Her iki hafıza bölgesinin başlangıç adresine FFH değerini yükleyelim.
- **SFR**
  - MOV \$80h,#0FFh ;SFR'deki 80h adresine 0FFh değerini at
- **Üst RAM**
  - MOV Ro,#80h ;Ro kaydedicisine 80h değerini at
  - MOV @Ro,#0FFh ;Ro'ın gösterdiği adrese(Üst RAM'deki 80h'a FFh değerini at)

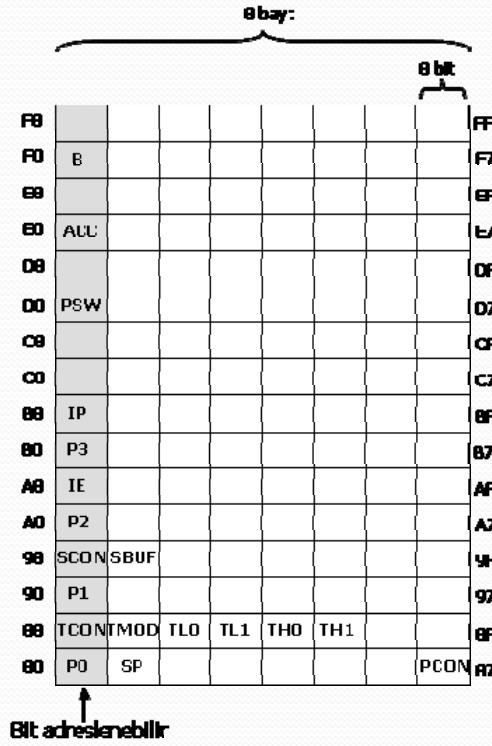

Özel Fonksiyon Kaydedicileri (SFR)

- Çip içi hafızadaki SFR kayıtları 80H-FFH adresleri arasında yer alırlar.
- Fonksiyonel birimlere ait kayıtları içerir
  - İşlemci çekirdeğine
  - Kesme birimi
  - Giriş-çıkış portları
  - Zamanlayıcı/sayıcı birimi
  - Haberleşme birimleri ve diğer birimler
- Mikrodenetleyicilerin SFR belleğini oluşturan 128 baytın tamamı **dolu değildir**. Bazı adresler ileride kullanılmak üzere boş bırakılmıştır.

Özel Fonksiyon Kaydedicileri (SFR)

Bayt Adres	Bit Adres	
FF		
F0	F7 F6 F5 F4 F3 F2 F1 F0	B
E0	E7 E6 E5 E4 E3 E2 E1 E0	ACC
D0	D7 D6 D5 D4 D3 D2 D1 D0	PSW
B8	- - - BC BB BA B9 B8	IP
B0	B7 B6 B5 B4 B3 B2 B1 B0	P3
A8	AF - - AC AB AA A9 A8	IE
A0	A7 A6 A5 A4 A3 A2 A1 A0	P2
99	Bit Adreslenemez	SBUF
98	9F 9E 9D 9C 9B 9A 99 98	SCON
90	97 96 95 94 93 92 91 90	P1
8D	Bit Adreslenemez	TH1
8C	Bit Adreslenemez	TH0
8B	Bit Adreslenemez	TL1
8A	Bit Adreslenemez	TL0
89	Bit Adreslenemez	TMOD
88	8F 8E 8D 8C 8B 8A 89 88	TCON
87	Bit Adreslenemez	PCON
83	Bit Adreslenemez	DPH
82	Bit Adreslenemez	DPL
81	Bit Adreslenemez	SP
80	87 86 85 84 83 82 81 80	P0

Sorular:

